

Шимчук Ю.Ф.
студентка 5-го курсу,
Житомирський державний технологічний університет,
Романчук К.В.
доктор економічних наук, сертифікований аудитор,
завідувач кафедри міжнародної економіки
Житомирський державний технологічний університет

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Актуальність. В нашій державі нині відбувається активне реформування різних сфер законодавства в рамках євроінтеграційних процесів. Звичайно ж це реформування не могло не зачепити системи оподаткування нашої країни. Як відомо останнім часом в цій сфері відбулося багато змін, пов'язаних із впровадження Податкового Кодексу України (далі ПК України) та подальшим внесенням змін до нього. Розглянемо останні зміни, пов'язані із реформуванням податку на доходи фізичних осіб (далі ПДФО). Згідно з ПК України основна ставка ПДФО нині становить 18 відсотків бази оподаткування щодо доходів, нарахованих (виплачених, наданих) (крім випадків, визначених у пунктах 167.2-167.5 ПК України) у тому числі, але не виключно у формі: заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами. Також передбачені ставки податку, які становлять 5 відсотків бази оподаткування та 0 відсотків бази оподаткування у особливих випадках, передбачених ПК України. Ставка податку становить 15 відсотків бази оподаткування щодо перевищення суми пенсії (включаючи суму її індексації, нараховану відповідно до закону), щомісячного довічного грошового утримання, визначеної у підпункті 164.2.19 пункту 164.2 статті 164 ПК України, які отримуються платником податку з Пенсійного фонду України чи бюджету згідно із законом [1].

Аналізуючи розвиток податкових систем країн ЄС можна побачити, що дедалі більше зростає роль прямого оподаткування, насамперед оподаткування доходів громадян. Зокрема порівнюючи існуючі системи оподаткування країн-членів ЄС та України виявляємо багато суперечностей, які повинні бути вирішені найближчим часом. Актуальною проблемою залишається те, що стягнення податків має відбуватися із тієї частки доходів платників, які залишаються після забезпечення основних життєвих потреб працівників та їх сімей. Саме тому має бути переглянутий прожитковий мінімум доходів громадян на якому базується встановлення мінімальних заробітних плат, а він, як відомо, сьогодні мало відповідає реальним потребам працівників. Вивчення досвіду країн-учасниць ЄС дає підстави стверджувати, що зниження верхньої межі в оподаткуванні доходів працівників, по-перше, сприяло зростанню особистих заощаджень населення, що дало змогу використовувати вільні від оподаткування кошти на інвестиційні цілі, по-друге, сприяло збільшенню самого споживання, що, звичайно, дало імпульс для розвитку цілих галузей економіки, вплинуло на зниження рівня цін, знизило запаси товарної маси. Завдяки цьому зменшився рівень інфляції, зміцніла національна валюта.

Також немає потреби говорити, що можливість збільшення доходів бюджету за рахунок виведення значної частини економіки з тіні важко переоцінити. Для досягнення цієї мети в нашій державі, зокрема потрібно реалізувати заходи, з одного боку, контрольного-карального характеру, з другого – у напрямку раціональної побудови

податкового законодавства. Необхідно створити у платників бажання добровільно сплачувати податки, тобто одержувати легальні високі доходи. В цілому в ході податкової реформи необхідний перехід від виконання податками переважно фіскальних функцій до переважно стимулюючих та регулюючих.

Мета. Дослідження реформування податку на доходи фізичних осіб в Україні в контексті євроінтеграційних процесів та порівняння із досвідом європейських країн.

Результати. Слід зазначити, що сучасні податкові системи країн-членів ЄС не є однаковими. Але, незважаючи на різні моделі податку на доходи фізичних осіб, політика податку пов'язана з реалізацією країнами Лісабонської стратегії. На сьогодні ЄС з метою підтримки курсу Лісабонської стратегії розроблено відповідну стратегію на період до 2020 р.

За підсумками реалізації комплексу заходів у межах Лісабонської стратегії країнами ЄС-15 останнім часом проводилися такі реформи. У Бельгії в 1997-1999 рр. було здійснено стабілізаційну реформу (індексацію податкових розрядів). Протягом 2000-2006 рр. була проведена реформа ПДФО, яка передбачала: зменшення податкового навантаження на дохід з найманої праці, включаючи введення та поступове збільшення відшкодування надміру сплаченого ПДФО з метою зменшення його сплат, здійснених робітником; нейтральне оподаткування сімей та самотніх; більш сприятливе оподаткування дітей на утриманні; удосконалення податкової системи. Паралельно здійснювалися реформи стосовно соціальних відрахувань (зменшення соціальних відрахувань для роботодавців, особливо для низькооплачуваних, зниження плоских ставок для відрахувань роботодавцям для працівників низької кваліфікації та віком більш ніж 45 років). Відповідно, в Іспанії проводилися реформи, спрямовані на загальне зменшення ставок особистого прибуткового податку (1999 р.), зростання в доході від праці звільнень для низьких заробітних плат (1999 р.), зростання основних персональних звільнень (1999 р.), цілеспрямоване зниження соціальних відрахувань (1997-2000 рр.), зниження відрахувань на користь непрацюючих від роботодавців та працівників (2001 р.). Схожі реформи, спрямовані на зниження так званого податкового навантаження насамперед для низько кваліфікованої праці, що з позиції стратегічної податкової політики стимулює зайнятість населення, наприкінці 1990-х - початку 2000-х рр. здійснювалися у Німеччині, Данії, Греції, Франції, Італії, Люксембурзі, Португалії та в інших країнах [2].

Підсумовуючи результати проведеної роботи згідно Лісабонської стратегії, можна відмітити, що країнами в межах реформи податкової системи та системи соціальних відрахувань були створені умови для поступового скорочення рівня безробіття та підвищення рівня активності населення. Політикою соціальних відрахувань, продовжуючи напрям реформ, було збільшено соціальні відрахування, з одночасним створенням широких податкових умов стосовно скорочення податкового навантаження, зокрема для отримувачів низької заробітної плати. Водночас політика реформ розвитку заробітної плати проводиться в країнах ЄС з урахуванням відповідності розвитку продуктивності праці, оскільки збільшення заробітної плати без певного підвищення продуктивності праці загрожує стабільності ринку.

Розглядаючи досвід реформування податкової системи в частині ПДФО найближчого українського сусіда Польщі, що є членом країн ЄС, можна побачити наступне: податок на доходи фізичних осіб встановлено Законом «Про податок з фізичних осіб» від 26 липня 1991 року і Законом «Про акордне нарахування податку на деякі види доходу фізичних осіб» від 20 листопада 1998 року. Оподаткуванню підлягають доходи фізичних осіб незалежно від джерела надходження. Підприємці-фізичні особи мають право обрати фіксований податок в розмірі 19 %. Закон «Про податки з фізичних осіб» передбачає більше ніж 100 видів діяльності, що звільнені від податку на доходи, або передбачають певні пільги.

З 1 січня 2009 року у Польщі введено два види податку з фізичних осіб. Якщо платник податку протягом року отримував дохід у розмірі до 85 528 польських злотих (30545 дол. США), то повинен сплатити податок у розмірі 18 % від доходу. З усіх доходів платника податку, які перевищуватимуть вищезгадану суму доходу, сплачуватиметься податок у розмірі 32%.

Середньою ставкою податку з доходів у розмірі 19% обкладаються дивіденди та надходження від частки у прибутках юридичних осіб. Податком з доходу обкладаються фізичні особи, які постійно проживають в Польщі та особи, які перебувають в країні понад півроку. Також оподатковуються доходи осіб, що проживають за кордоном, якщо джерело цих доходів знаходиться у Польщі.

Для визначення загальної суми оподаткування дохід зменшується на суму страхових внесків на пенсійне страхування за віком та станом здоров'я, на лікарняне страхування та страхування від нещасних випадків, що передбачено у положеннях про систему соціального страхування [3].

До недавніх пір в Україні також було подібне визначення суми оподаткованого доходу, який зменшувався на суму відрахувань ЄСВ. Однак, в зв'язку із вищезгаданими змінами внесеними до ПК України стягнення ЄСВ із заробітної плати взагалі було відмінено, а натомість зросла ставка ПДФО, що застосовується до оподаткованого доходу працівників.

Висновки. Як бачимо враховуючи недавні зміни, що були внесені до ПК України, спостерігається незначне наближення до європейських тенденцій в оподаткуванні доходів громадян. Однак, якщо в країнах Європи існує таке поняття як диференціація доходів громадян, то в Україні воно тепер відсутнє. Податковий тягар на заробітні плати основної маси населення настільки великий, що змушує більшість людей відмовлятися від офіційного розрахунку по заробітній платі з роботодавцями, з метою приховування частини доходів від оподаткування. Це в свою чергу призводить до зростання тіньового ринку праці, який в нашій державі і без того великий. Виникає питання: навіщо штучно створювати умови, що будуть змушувати людей приховувати свої доходи, замість того, щоб законослухняно сплачувати їх до державного бюджету. Звісно реформування податкового законодавства в Україні справа необхідна, особливо в умовах актуальних євроінтеграційних процесів, однак який сенс вводити реформи, які на практиці не діють так як задумано і не приносять належної користі. Зокрема актуальною залишається проблема диференціації доходів для можливості застосування різних ставок ПДФО, адже держава має вести політику захисту щодо своїх мало забезпечених верств населення і зменшувати для них податкові тягарі, які і так є непосильними, а натомість обкладати податками заможні прошарки нашого суспільства, дохідність від яких реально б могла підтримати державний бюджет.

Список використаних джерел

1. Розділ IV. Податок на доходи фізичних осіб. [Електронний ресурс] /Офіційний портал Державної фіскальної служби України. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-iv--podatok-na-dohodi-fizichnih-o/>

2. Лісабонський договір: нові можливості для євроінтеграції України крізь призму компромісу [Електронний ресурс] . – Режим доступу:

<http://www.pravda.com.ua/articles/2008/01/29/3358920/?attempt=1>

3. Світовий досвід оподаткування. Польща. Офіційний портал Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/poland/>